

Observasjonslæring hos barn med autisme.

Kenneth Larsen og Merete Haugen

Observasjonslæring

- Observasjonslæring finner sted ved at en person utfører en handling, en annen person observerer dette, og at denne observatøren tilegner seg evnen til å repetere samme atferd.
- Catania (1998) definerte observasjonslæring som "læring basert på å observere responsen til en annen organisme (og/eller dets konsekvenser)".

Video

- video

Observasjonslæring – Modell læring

- Bandura (1961) fokuserte på området modellering, eller observasjonslæring og demonstrerte at det har en betydelig effekt på barns utvikling.
- Barn tilegner seg en rekke ferdigheter gjennom å observere andre som gjennomfører ferdigheten, heller enn gjennom personlig erfaring.
- Barn vil gjenta ferdigheten også uten forsterkere og i nye settinger
- Viktige komponenter er oppmerksomhet og motivasjon.

Observasjon - imitasjon

- Dersom observatøren bare kopierer modellens atferd, foreligger imitasjon.
- Observasjonslæring finner sted når barnet lærer en ny ferdighet ved å observere andre motta konsekvenser for en gitt atferd.

Imitasjon

- Grunnleggende ferdighet for læring
- En imitert respons må umiddelbart etterfølges en presentasjon fra modellen.
- Modellen og responsen må være likt utført.
- Kontrollbetingelsene for imitasjon styres av modellen (Cooper et al., 1987).
- Barnet får beskjed om å respondere
- Selv om barnet kan imitere betyr det ikke at barnet lærer gjennom å observere.

Observasjon

- Barnet lærer:
  - uten direkte instruksjon
  - tilegner seg nye ferdigheter ved å lytte til og se på andre

Observasjon - imitasjon

• Imitasjon • Trener: tar fingeren ned i nugattiboksen og sier "gjør sånn" • Barnet: Tar fingeren ned i nugattiboksen	• Observasjonslæring • <i>Barn 1 : Tar fingeren ned i nugattiboksen og sier "mmmmmmmmmm"</i> • Alle de andre barna tar fingrene ned i nugattiboksen.

Observasjon - imitasjon

- Læring gjennom observasjon kan innebære imitasjon, men ikke nødvendigvis. Eksempel på dette kan være at en sjåfør observerer en bil som kjører i et hull i veien og sjåføren deretter svinger unna på bakgrunn av det han observerte. (Eikeseth & Svartdahl, 2003).

Autisme og observasjonslæring

- Forskning og klinisk erfaring tilsier at barn med autismspekterforstyrrelser har vansker knyttet til å lære basert på å observere andres læring.
- Maurice, Green & Foxx, (2001) referer til vanskene med opprettholdelse av oppmerksomhet til det som mange forskere forklarer som et av primærproblemene til barn med ASF.

Autisme og observasjonslæring

- Opprettholdelse av oppmerksomhet er en kritisk faktor som må vurderes dersom gruppeopplæring skal være effektiv (Keel & Gast, 1992).
- Oppmerksomhet som er under adekvate forsterkningsbetingelser trenger ikke å være spesifikt svekket (Maurice, Green & Foxx, 2001).

Forskning

- Ledford, JR., Gast, D.L., Luscre, D., & Ayres, K.M. (2007). *Observational and incidental learning by children with autism during small group instruction.*

Forskning

- **Jo Ann Pereira Delgado og Douglas Greer (2009)** *The effects of peer monitoring training on the emergence of the capability to learn from observing instruction received by peers.*
- *Performance – observerer andre motta konsekvenser for en atferd.*

Forskning

- Eksempler på annen forskning og demonstrasjoner:
- Egel, Richman & Koegel (1981) – diskriminasjon av form, farge og preposisjon
- Tekin-Iftar & Birkan (2010) – matlaging
- Rehfeldt, Latimore og Stromer (2003) – lesing

Forskning

- Oppsummert kan man konkludere med at forskning gir klare indikasjoner på at observasjonslæring er et område som er viktig i effektiv opplæring av barn med autismspekterforstyrrelser, og at dette vil være effektive intervensjoner

Autisme og observasjonslæring

- Ut i fra hvordan opplæringen i norsk skole i dag foregår, vil det å mestre observasjonslæring være en forutsetning for å kunne motta opplæring i en klasse/stor gruppe.

Observasjonslæring og skolestart

- Basert på observasjoner, tradisjoner og analyse av en del typisk klasseromsundervisning kan man anta at:
  - Det forventes at barn med autisme kan vente når andre svarer
  - At de kan følge med og lære av andres atferd - både motorisk og verbalt
  - Det forventes at man i disse situasjonene lærer med få trials (one-trial)

Prosjekt observasjonslæring

- Prosjektet forsøkte ut en prosedyre for å etablere observasjonslæring hos barn med ASD.
- N = 1 design
- 9 replikasjoner
- 3 barn våren 2010
- 6 barn vinter 2011

Prosjekt observasjonslæring

Deltagere:

- 8 deltagerne har diagnosen F.84.0, barneautisme, 1 deltager har F.84.5 Asperger syndrom.
- Alle har mottatt tidlig og intensiv opplæring basert på anvendt atferdsanalyse.
- 9 barn med normalutvikling
- 17 skolestartere høsten 2010 og 2011
- 1 barn på 4 ½ år

Prosjekt observasjonslæring

Prerequisitter for deltagelse

- Imitasjonsferdigheter
- Ekspressivt språk i form av mand, tact og intraverbaler
- Samarbeidsferdigheter
- Sitte rolig over lengre tid
- Følge enkle beskjeder
- Turtaking

Prosjekt observasjonslæring

- Testen besto av intraverbaler i form av svar på faktaspørsmål.
- Pretest bestående av 20 spørsmål for å se om barnet responderte riktig på spørsmålene. Totalt 12 spørsmål ble plukket ut og fordelt likt mellom barna.

Prosjekt observasjonslæring

- Gjennomførte opplæringen i DTT med barnet med ASD pluss et barn med normalutvikling
- Posttest på samme måte som pretest

Prosjekt observasjonslæring

- Barnehagen:
  - ✓ utviklet spørsmål
  - ✓ Gjennomførte pretest
  - ✓ Forsterkerkartlegging
- Glenne:
  - ✓ Gjennomførte opplæringen
  - ✓ Posttest

Prosjekt observasjonslæring

- Barna fikk 6 spørsmål hver, og disse ble lært inn ved hjelp av trials bestående av spørsmål og prompts til barna mestret å svare riktig.
- Prompt ble levert umiddelbart på første trial

Prosjekt observasjonslæring

- Forsterker ble levert på riktig responser.
- Først på fast ratio
- Så på variabel ratio
- Ingen av barna fikk instruks om å følge med på hva det andre barnet lærte

video

EKJ

Video

- KH

Prosjekt observasjonslæring

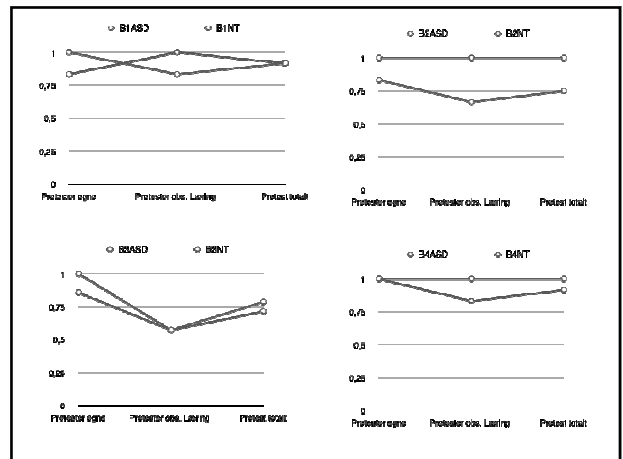
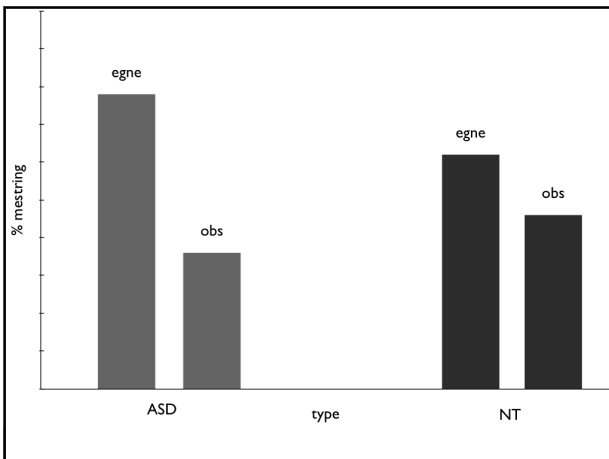
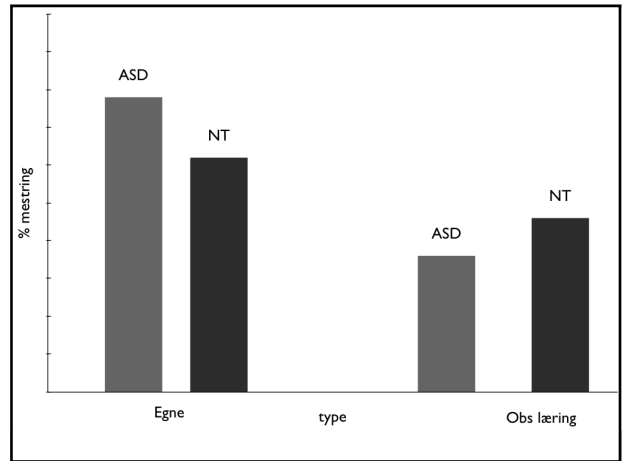
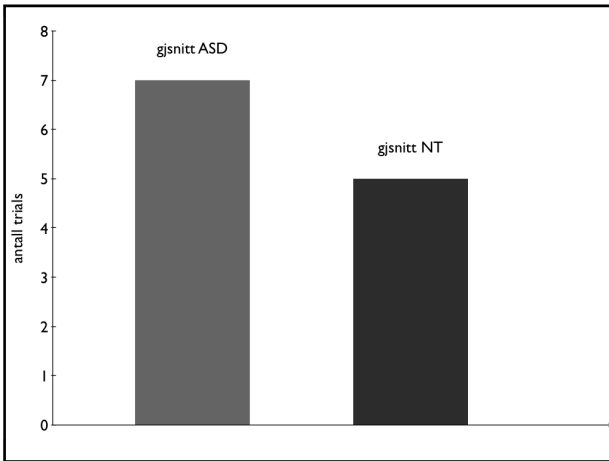
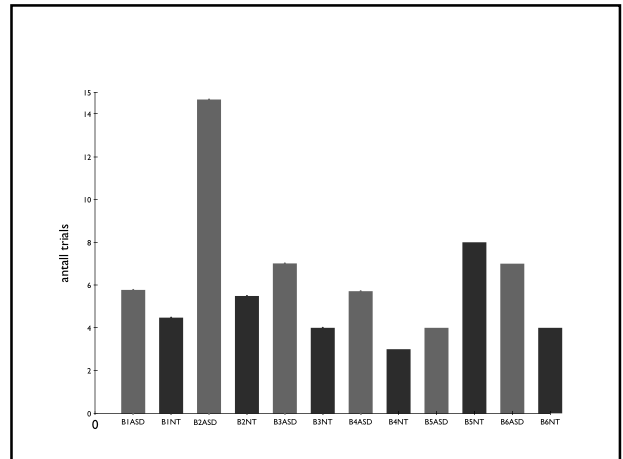
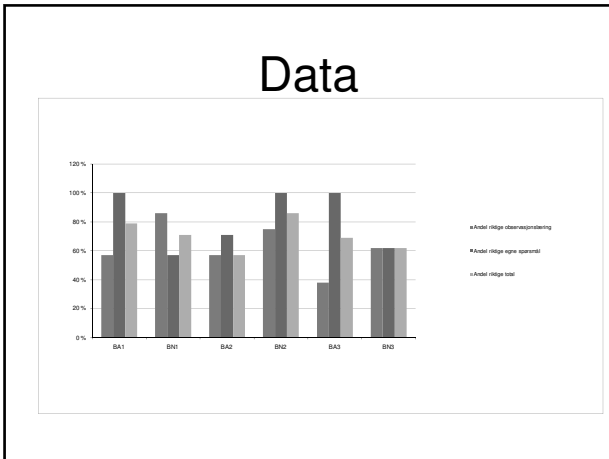
- Gjennomførte en posttest på samme måte som pretest.

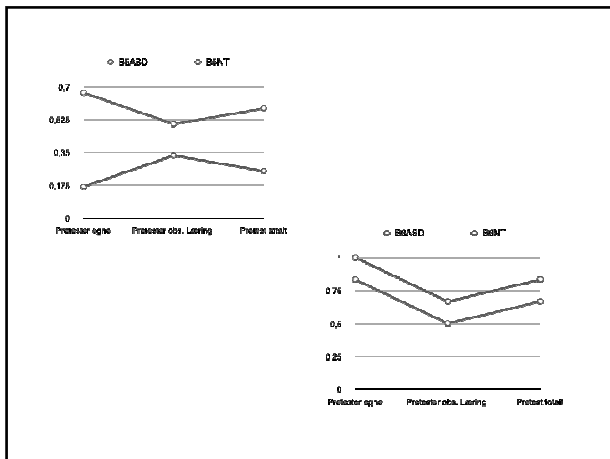
video

- EKJ 1
- Ekj 2

Prosjekt observasjonslæring

- Alle testene ble filmet og scoret i etterkant
- Interobserveragreement ble målt til 100 %

Resultater

- Kan indikere at barn med autisme trenger flere repetisjoner for å lære intraverbaler
- Kan indikere at mange barn med autisme lærer mindre ved å observere andres intraverbaler
- Er en viss relasjon mellom antall trials og resultat i forhold til observasjonslærings.

Resultater

- 2 barn som får opplæring i observasjonslærings basert på programmene beskrevet i "A work in progress" av Ron Leaf og John McEachin.
- Skal testes igjen før skolestart og 6 mnd etter skolestart.

Opplæring i observasjonslærings

- Barnet tilbys opplæring i sentrale ferdigheter som inngår i observasjonslærings fra A Work in Progress.
  - Barnet lærer seg å være oppmerksom uten direkte beskjed
  - Lærer gjennom en mer naturlig metode
  - Utvikler sosiale ferdigheter
  - Utvikler mer bevisste og deltagende ferdigheter
  - Lærer å vente på tur
  - Utvikler aldersadekvate sosiale ferdigheter (eks; bli oppmerksom på ulike hårfrisyrer, klær, interesser o.l.).

Etter skolestart

- ✓ Ikke fulgt opp 2010 barna etter skolestart
- ✓ Barn 1
  - ✓ går veldig bra med på skolen
  - ✓ Alle spesialpedagogiske tiltak trukket tilbake i januar 2011.
- ✓ Barn 2
  - ✓ Tilbringer mesteparten av undervisningen i liten gruppe, og i klasserommet
- ✓ Barn 3
  - ✓ Mer usikkert, antageligvis mye en til en

- Takk for oss